

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 4
HÄFTE 14
1917

Dr. ELIN BECKMANS Hetluftinstitut

BARNHUSGATAN 12

Riks 105 52

A. T. Br. 45 52

Rådfrågningstid vard. $\frac{1}{2}$ 3-4.

Behandling medelst *hetluft*, **diathermie**, *massage* och *gymnastik* av kronisk reumatism och gikt, neuralgier, frostsador (*obs!* även ansiktet) och börjande ålderdomsbrand.

Advokaten EVA ANDÉN

JURIS KANDIDAT

KVINNLIKA JURIDISKA BYRÅN

LILLA VATTUGATAN 14¹ vid Brunkebergstorg
RIKS 75 76 ALLM. TEL. 183 36

Testamenten, bouppteckningar, arvsutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker, juridiska uppdrag av alla slag. Även skriftliga förfrågningar besvaras.

FÖRTROENDE

vinner originalfabrikatet Salubrin i samma mån som det blir försökt och använt som medel mot svullnad och värk, till behandling av sår, brännskador m. fl. yttre skador, för hårets och tändernas vård eller annat i bruksanvisningen angivet ändamål. — Partilager hos

Geijer & Co., Stockholm

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats!

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG IV

15 SEPTEMBER 1917

HÄFTE 14

Staten, modern och barnet.

Bör lika lön utgå för lika arbete? Om så, är det rätt att begära att mannens lön skall betäcka barnens utbildning? Och hur kommer detta att beröra hustruns ställning i hemmet?

Det synes som om för långa tider en stor begreppsförvirring förefunnits i fråga om familjens underhåll. Den gamla meningen var, att mannens lön skulle förslå till underhållet av familjen, medan en kvinna inte hade någon att underhålla och hennes lön därför inte på något sätt behövdes för detta. Vi ha sett det omslag, som inträtt i uppfattningen, sedan det blivit klart att mängder av kvinnor ha personer beroende av dem. Detta är ett av bevisen för det förnuftiga i att begära lika lön för lika arbete.

Lika lön har se'n långa tider tillbaka givits till män för lika arbete, och det oberoende om de voro gifta eller ogifta. Om det inte vore så, vore det givet att arbetsgivaren sökte upp den ogifte och betalade honom mindre för att få billigare arbete. Det är således i själva verket icke riktigt att säga, att män

erhålla högre lön därför att de äro familjefäder. Ett annat sakförhållande är, att till och med den högre lön, som i allmänhet taget betalas män, gifta eller ogifta, inte för det stora flertalet av industri- och lantbruksarbetare förslår till ett komfortabelt och anständigt underhåll av familjen. Det arbete, som erfordras av hustrun och modern till hemmets och barnens skötsel — hushållet, tvätt, matlagning, sömnad, barnens vård — är alltför stort, och nuvarande sociala anordningar erbjuda henne föga hjälp, även när hon skall få sitt barn och när hon håller på att sköta det. Detta arbete är alldeles för betungande även där hustrun är en överlägsen huslig organisatör, och, i motsats mot gängse anspråk, är överlägsenhet i huslig organisation inte med nödvändighet så mycket vanligare hos kvinnor än överlägsenhet i organiserandet av en affär hos män. För några av oss, som förstå, därför vi någon gång utfört det, vad hushållsarbete är, är detta perspektiv av aldrig lättad möda förskräckande, och i de flesta fall kan

Ur den engelska kvinnotidningen *The Common Cause* låna vi dessa tänkvärda funderingar över ett gammalt, komplicerat problem.

det inte resultera annat än i ett tillstånd av psykisk stagnation, som inte är till båtad varken för moder, hem eller barn. Hur skulle en kvinna upptagen med en hel familj av små barn ha tid och energi nog för den själsliga aktivitet, vilken de som förstå sig på de ungas uppfostran anse för det mest nödvändiga vid behandlingen av barnen i deras tidigaste år? Långt innan barnet börjar skolan, har i det stora hela dess själsliga läggning tagit form, och det är därvid beroende av sin moder, som arbetar under så tunga villkor.

Det är nu en given sak, att en lön som är otillräcklig för familjens direkta underhåll inte också i vanliga fall förslår till att betala extra hjälp till tvätt, rengöring, sömnad, till att skicka barnen i en kindergarten, till att betala för att någon tar vård om dem så att modern får en smula ro. Moderns oförmögenhet att räkna till för alla de olika plikter, som läggas på henne, sträcker sig genom de flesta olika lagren av samhället, och det är svårt att inse, att en mans lön någonsin kan räkna till för att betala allt som behöves, om en hög standard skall vidmakthållas. Ett alternativ finnes i att ge hjälp till uppdragandet av barnen i form av fria barnkrubbor, fri kindergarten, fri hemhjälp m. m. Detta synes emellertid bra mycket mindre tilltalande än att ordna så, att modern erhåller medel att betala för erforderligt bistånd. Inte håller kan det väl vara lämpligt, att ett sådant bidrag, vilket borde utgå som direkt barnpensionering, inbegripes i mannens lön. Hans lön bör betäcka hans eget

underhåll och i varje fall räkna till att ge ersättning för allt sorts arbete han kräver gjort för sin räkning här i världen. Före giftermålet uträttas detta av någon annan, efteråt vanligen av hans hustru, vare sig hon nu direkt utför det själv eller övervakar det, men vilken således har all rätt till att i ersättning få sitt underhåll av honom. Men när barnen komma och tillika med all glädje också föra med sig omsorg och ansvar, skall då också hela det finansiella ansvaret falla på föräldrarna? Det borde inte så vara. Svårigheterna äro redan under nuvarande förhållanden alltför stora, och staten är alltför direkt intresserad av resultatet för att inte vara skyldig att gripa in. Detta har också erkänts genom principen om skattereducering årligen pr antal barn.

Det bör inte bli fråga om någon välgörenhet i detta fall. — Här har berörts vad som vore bäst för föräldrarna och för barnet. Låt oss nu betrakta denna sak ur statens synpunkt.

Det existerar en fruktansvärd barnadödlighet direkt beroende på de svåra förhållanden modern lever i, och många barn, som på grund av dessa förhållanden bli försvagade och psykiskt afficerade, måste omhändertagas av staten. Vad staten behöver är friska medborgare; skulle det då inte vara betydligt klokare och billigare om staten betalade en viss summa till varje barn, vars förmyndare modern bleve, än att så många barn skola gå under som späda och samhället bli betungat med underhållet av överlevande svaga och sjukliga.

En sådan barnpensionering skulle ge

modern frihet att välja sin sysselsättning, hon behövde inte tvingas in i industrien för en löns skull. För närvarande* åtnjuta många mödrar fördelen både av särskilt understöd på grund av makens frånvaro samt lön. Efter kriget komma i de flesta fall deras mäns löner ej att uppgå till den sammanlagda summan av dessa två inkomster, och dessa kvinnor bli, för att kunna uppehålla familjens standard, tvungna in i industriellt arbete. Det kommer att bli många arbetsgivare,

som vilja behålla de kvinnliga arbetarna inom industrien, och dessa kombinerade orsaker skola utan tvivel göra att många kvinnor, som skulle föredraga att stanna i sina hem, fortsätta sitt utomhusarbete, medan de undergräva sin hälsa genom att på samma gång söka bära den tunga hushållsbördan.

Kvinnorna borde vara fria att välja det ena eller det andra arbetet, och mödrarna borde hjälpas genom en barnpensionering, hvilket ju skulle vara av vinst just för staten och samhället.

Den gamla tiden — och den nya tidens inbrott för Kinas kvinnor.

I.

Den nya tidens inbrott räknas för Kina från dess öppnande för beröring med Västern, år 1842, då först några av Kinas hamnstäder öppnades för handel med Västerns stora stater, med tillåtelse för utlänningar även att där bosätta sig. Gradvis kommo dessa rättigheter att utsträckas till allt flera stater och småningom, dock ej fullständigt förrän efter år 1900, utsträcktes de till att gälla Kinas hela område. Oerhört snabb och genomgripande på alla livsområden har den utveckling varit, som följt. Från en medeltidskultur med medeltida styrelsesätt, samfundsförhållanden, bildning och familjeliv har Kina på några tiotal år störtats in i en allt förändrande omvandlingsprocess, som på mer än ett område går så snabbt

framåt, att den måste karakteriseras som revolution. Det är nämligen icke endast i fråga om regeringsform vi kunna tala om revolution i Kina, samfärdsmedel, ekonomiskt produktionsätt, varuutbyte, myntsystem, religion, uppfostran, seder, tänkesätt och familjeliv, allt nästan står under revolutionens eller åtminstone den oerhört snabba omvandlingens tecken.

På intet område har kanske den nya tiden bragt så omskakande idéer och rörelser i dagen, som i fråga om kvinnans plats i samhället och kvinnoutbildningen. I Kina var av gammalt den österländska uppfattningen av kvinnan gällande. Hon betraktades i enlighet därmed som en varelse av lägre art än mannen, utan möjligheter till ett

*Här kommer den engelska skriftställarinnan in på genom kriget aktuella förhållanden.

högre själsligt eller intellektuellt liv. Hennes enda plats var hemmet, men ej som den aktade husmodern och makän, snarare var hennes ställning gentemot mannen — tjänarinnans. Hennes enda erkända uppgift var att föda mannen barn och tillse hemmets inre vård.

I enlighet med detta betraktelsesätt förvånar det oss ej, att kvinnan inom hemmet hölls avstängd från yttervärlden och att ingen boklig bildning för henne ansågs behöblig eller ens önskvärd. De bundna fötternas kvinnomartyrium får ock så sin förklaring. Dessa kvinnor med förkrympta fötter — små som ett tvåårigt barns —, som knappt förmådde utan hjälp stappla sig fram annat än inom husets murar, frestades ej att bege sig ut i den förbjudna yttervärlden. De små fötterna visade ock att hon var av så gott stånd, att hon ej behövde arbeta, åtminstone ej utföra några sysslor utom hemmet. Dessutom voro de små "liljefötterna" överensstämmande med det sedan århundraden rådande kvinnliga skönhetsidealet, liksom den barnsligt outvecklade, framåtböjda, veka kroppsgestalten ansågs representera förfining och behag.

Vid ett par tillfällen ha kinesiska kvinnor för mig beskrivit de marterbindandet av deras fötter i barndomen för dem innebar. De berättade, hur de, gråtande av plågor och smärta, bönföllo om bandens avtagande. Men modern måste göra sig hård. "Vi skulle ju annars ej ha kunnat bli bortgifta, och som vuxna skulle vi därför själva ha förebrått vår mor hennes svaghet, som blivit oss till olycka och förnedring." — Otaliga äro de, som lida av kropps-

liga lyten och sjukdomar som resultat av fotbindningen eller åtminstone hela livet få dragas med en av de förkrympta lemmarna förminskad och försvärad rörelsefrihet.

Jämte fotbindningen måste det rådande österländska familjesystemet stämplas som orsaken till ett verkligt martyrium för miljoner kvinnor. Enligt seden trolovas flickan redan som helt liten, ofta i vaggan (eller t. o. m. födelsen!). Denna trolovning är lika bindande som äktenskap. Dog den unge mannen eller gossen före äktenskapets verkliga ingående, var flickan änka. För en änka av de högre klasserna att åter gifta sig ansågs i Kina för skamligt, och den omgifta änkan dömdes som en dålig kvinna. Detta är ännu allmänna åskådningssättet i Kina. Då den unga flickan i 15—18-årsåldern verkligen bortgavs att tillhöra mannen och hans familj, gällde det för henne att där till en början intaga den sistkomnas och yngstas föga aktade plats. Endast sedan hon fött sin man söner och åren givit henne myndighet över yngre hustrur inom familjen, vann hon verklig värdighet därinom. Oftahände det, att den unga flickan, utom sig av förtvivlan och hemlängtan bland de många främmande mänskorna och över en man, som kanske ingav henne fruktan och avsky, kastade sig i brunnen eller intog opium. För alla fanns det säkerligen rik användning för den österländskt tålīga, fördragsamma, undergivna anden. Tills en gång hennes egen dag kom, då hon satt som moder till vuxna söner och fritt i sin tur kunde utöva sin makt över sonhustrur och andra yngre kvinnliga anförvanter. Först ge-

nom faderns och moderns död upplöses nämligen hemmet, till dess kvarbo de gifta sönerna med sina familjer i det gamla föräldrahemmet och leva där alltjämt under föräldrarnas myndighet. Hushållet är ett stort gemensamt, kommunistiskt hushåll, vilket kan medföra oändliga möjligheter till tvister, förvecklingar, avund och tråtor. Dock är det säkerligen till stor del genom detta familjesystems många svårigheter, som några av kinesernas bästa dygder fostrats fram. Fördragsamhet, tålmod, artighet, takt och hänsynsfullhet, foglighet, fridsamhet, godlynt humor och djup människokänedom, dessa äro drag, som man snart nog lägger märke till hos kinesernas alla klasser. Vem ser icke, att blotta nödvändigheten att göra samlevnaden inom dessa familjegrupper möjlig och dräglig må st framalstra just dessa och liknande drag.

Verkligt olyckligt blev dock den unga hustrun i allmänhet först om ingen son beskärdes henne. Det är en religiös plikt för en man i Kina att äga en son. Skänker hans hustru honom ingen, är han fullt berättigad att förskjuta henne och taga en andra hustru. Det vanliga är emellertid, att han behåller henne, men tager en andra, kanske tredje, fjärde hustru in i huset. I de flesta fall är det endast en ekonomisk fråga, hur många hustrur en man äger. Ämbetsmän och köpmän med goda inkomster ha ofta olika hustrur och familjer på de olika platser, dit arbete eller affärer taga honom. Vi få ju minnas, att mannen av hustrun aldrig väntade eller fick det verkliga kamratskap, den inre förståelse eller den samhörighet i arbete och

intressen, som vi finna som den bärande kraften i förhållandet mellan man och hustru i Västern. Hustruns sjäsliv var utvecklade som ett barns och om yttervärlden eller mannens intressen visste och förstod hon intet. Med någon fantasi kan man väl tänka sig in i hur detta allt skulle verka inom familjelivet. "Hem", efter våra begrepp, har Kina ej ägt förrän i senaste tid, då kristet inflytande och kristen fostran börjat skapa förutsättningar därför, och verkliga hem, grundade på inbördes sympati och förståelse och gemensamhet i intressen, börjat grundas också i detta land. — Månggiftet, som ännu ej är av allmänna moralen utdömt, måste betraktas som den kanske största orsaken till förnedring och lidande för Kinas kvinnor. Dock äro kineserna, män som kvinnor, mästare i behärskning, och det är sällan andra än familjen mycket närstående, som verkligen få kännedom om de många tragedier, som därinom utspelas.

Arbetet har rangställning endast inom de kristna samhällena, det besannas ock i Kina. För kinesen var ett liv i sorglös ro idealet. I varje fall gällde detta kvinnorna. Men även männens ökte, så vitt möjligt, lägga arbetsbördan över på andra, beroende klasser av tjänare av olika grader och utbildning. Vinna rikedom — och slippa arbeta — har i de flesta fall varit lösen för Kinas ämbetsmannakår. De besuttna klasserna ha alltjämt hållit de lägre klasserna kvar i beroende och djupaste okunnighet. Vid besök i de förmögnare hemmen, är det intet som först så slår en, som den stora skaran av sysslolösa kvinnor. Det

är gott om tjänare och tjänarinnor, dussintalet är intet ovanligt, de kunna i de stora hemmen uppgå till flera tiotal. Tjänarinnorna köpas ofta ännu som unga flickor, trots slaveriet officiellt är avskaffat, och tillhöra således familjen. Ofta behandlas slavflickorna med upprörande grymhet, varom missionernas räddningshem för dylika stackars mishandlade kunna ge otaliga vittnesbörd. Men i vanliga fall ha de vuxna tjänarinnorna en förvånande frihet. De följa med sin husmor, om hon skall göra ett besök utom hemmet, ty det är mot bruket i Kina att en kvinna av högre klass visar sig ensam utanför hemmet. Jag har sett slavflickan stödja och hjälpa upp på platformen den nu nytillträdde presidentens maka (då vicepresident-ska), då hon i K. F. U. M:s stora samlings-sal i Nanking anmodats med några ord inleda en serie upplysningsföredrag av en framstående kinesisk K. F. U. M.-ledare. Under vicepresidentens anförande förblev slavflickan stående bakom sin härskarinna uppe på platformen. Då damerna anlända till föredrag eller gudstjänst är tjänarinnan ständigt en framträdande figur, hon har hand om barnen, som ofta medföras, beskäftig, frispråkig, bullersam önskar man henne ofta — men förgäves — bort. Vid besök i familjerna serverar hon ej endast teet utan blandar sig ofta i samtalet. Ofta är hon där den mest roade — och roande i sällskapet, med sin oförfalskade naivitet och sin närgående frågvishet. Kina är i sanning ett demokratiskt land.

Ännu bedrövligare än att bevittna de fattiga klassernas djupa elände i Kina

är i min tanke den syn av lättja och sysslolöshet, av gränslöst andligt armod, som möter en i de burgna hemmens kvinnorum och gårdar. Man finner här kvinnorna kanske sovande mitt på dagen, eller de sitta drickande sitt te eller än oftare rökande sina vattenpipor eller ivrigt upptagna av spel. Spelpassionen undergräver moralen inom alla klasser i Kina och är ett verkligt samhällsont, varemot de styrande ännu tyckas förgäves vidtaga sina restriktioner. Kvinnorna i de välbärgade hemmen äro synnerligen hemfallna häråt. Vem kan för övrigt förvånas däröver? Deras brist på uppfostran, deras instängda liv, den absoluta frånvaron av andra och högre intressen, som kunde taga deras tid i anspråk och fylla deras liv, förklarar tillfyllest spelets lockelse. Den spänning och växling, som spelet om pengar skänker, är för dessa kvinnor det enda surrogat de känna för mycket av den livets rikedom vi äga men de måst försaka! Aldrig får man en djupare känsla av den begränsning i synkretsen, det andliga förtryck, varunder Kinas kvinnor levat och ännu till större delen leva, än vid dylika scener i de förmögna hemmen — aldrig håller en varmare längtan att i någon liten mån få vara med att lyfta, vidga, hjälpa dem upp till ett högre, rikare liv.

Men barnen, vill kanske någon invända. Äro de ej nog att fylla kvinnans liv med innehåll? I de fattiga hemmen, där också hustrun måste hjälpa till i det hårda släpet för ett minimum av livsupphälle, där har hon ej tid med barnen. Smutsiga över all beskrivning, vanvårdade, fulla av sår och utslag ser man

dem stillfärdigt leka i smutsen bland grisar, höns och skabbiga hundar på gatan utanför den eländiga bostaden. I de bättre situerade hemmen överlämnas barnen till större delen åt tjänarinnornas omsorg, ofta ammar ej ens modern själv sina små. Dessutom han hon aldrig fostrats själv och vet därför intet om uppfostran. Gossarna behandlas som små gudar och skämmas grundligt bort från början, mannens härskarlater uppmuntras här redan från vaggan. Äro flickorna ej för många, få de nog också en del av moderskärleken. Men nyckfull och oberäknelig är denna kärlek. Ena stunden leker modern med sina små som med dockor, givande efter för varje deras infall, andra stunden kan hon retligt och hårt aga dem — utan synlig orsak. Dock är det i ögonen fallande, att kineserna äro i ovanlig grad barnkära. Även fadern ses ofta bära på sina små, smeka dem och leka med dem av hjärtans lust.

Utom den stora brist på renlighet, som möter i nästan alla hem, fattas ock mycket annat i barnens skötsel. De små bäras nästan ständigt på armen och få mat så ofta de skrika. Man ser ofta modern där hon sitter utanför stugdörren ge bröstet åt en 2- à 5-åring stående mellan hennes knän! Men där andra små komma till och göra anspråk på modersmjölken, börjar man utan övergång sätta den lille på samma ohygieniska, svårsmälta diet som de vuxna. Om sanitet och hygien, även av enklaste slag, hade kvinnorna upp till denna tid inga begrepp. De scener man härvidlag får bevittna på gatorna och i hemmen kunna ofta ej beskrivas. Om de

beskreves, kunde de ändå ej uppfattas utom av dem, som själva bevittnat dem.

Som redan anförts var det gamla betraktelsesättet i Kina, att kvinnan varken hade behov eller förmåga av någon högre utveckling, och boklig bildning var därför något som ej anstod kvinnan. Undantag, ofta med i litteraturen eller historien berömda, namn, finnas. Men de endast bekräfta regeln. Några skolor för flickor funnos alltså ej, under det att gosskolor funnos snart sagt i var by. Ända in på 1870-talet kunde en erfaren missionär skriva, att enligt allmänna erfarenheten endast en på tiotusen kvinnor kunde läsa. Och en kvinnlig missionär, som vid denna tid under årtal arbetade i Kiukiang, en storstad på över 100,000 invånare, sade sig, trots ivriga efterforskningar, ej ha varit i stånd att finna en enda kvinna i staden, som kunde läsa.

Kuling, nära Kiukiang, Kina 24 juli 1917.

INGEBORG WIKANDER.

Kringblick.

Rösträtt och fredsmedling. Allt under det arbetet för den kvinnliga rösträtten i de olika länderna tänjer ut sig genom åren ha från skilda håll framkastats tankar på att associera rösträttsagitationen med andra sociala rörelser. På ledande håll, inom såväl Internationella alliansens som respektive landsorganisationers styrelser, har man emellertid så gott som undantagsvis hävdadt principen att bedriva ett renodlat rösträttsarbete. I vad mån detta varit uteslutande en styrka för rörelsen kan måhända diskuteras.

På det yttersta i denna vanskliga tid ha önskingarna att förbinda rösträttsarbetet med andra mål kristalliserat ut sig i ett par direkta yrkan-

den, betydelsefulla nog därför att de framkomma från så skilda håll som Österrike och England och därför att de i sak vilja detsamma, — att Internationella rösträttsalliansen måtte ta initiativ till att kvinnorna demonstrera för fred.

Den österrikiska rösträttskommittén — som bekant ha österrikiskorna ännu ej förvärvat föreringsrätt, varför deras rösträttsammanslutning bär den blygsamma etiketten kommitté —, som av begripliga skäl icke kommunicerar med alliansens högkvarter i London, har tagit vägen genom vår svenska L. K. P. R. med sitt förslag att alliansens avdelningar i de skilda länderna skulle vidtaga åtgärder för att tillsammans med övriga kvinnoföreningar få till stånd ett gemensamt uttalande av alla länders kvinnor för en fred, utan segrare och besegrade, den enda utvägen till en säker basis för framtida samförstånd mellan folken.

Jus Suffragii eller som det officiella namnet numera lyder The international woman suff-

rage news, meddelar den österrikiska skrivelser, som översänts av den svenska L. K. P. R., utan någon som helst kommentar. I samma nummer av tidningen meddelas emellertid under den från allt ansvar fritagande rubriken "Correspondence" ett öppet brev undertecknat M. Sargant Florence, vari frågas om Internationella rösträttsalliansen inte har medel att som förr bringa de olika ländernas kvinnor i kontakt med varandra. Korrespondenten menar att tiden nu vore inne att göra detta och göra det i syfte att samla kvinnorna till att uttala sig som medborgare emot det förödande kriget. Endast kvinnorna ha möjlighet att bryta genom krigshypnosen, och männen skulle välkomna den från dem utsträckta hjälpande handen.

Så vädjas det nu i Europa till alliansens högsta ledning. Under tiden sitter Anna Shaw som ordförande och Mrs Chapman Catt med i styrelsen för de amerikanska kvinnornas krigsberedskapskommitté.

Madame de Staël.

Efter behag skulle man kunna taga M:me de Staël till utgångspunkt för att demonstrera antingen vanmakten i uppfostrarens medvetna avsikter eller makten och den varaktiga betydelsen av de tidiga intryckens innehåll och av barndomshemmets art. Anne Germaine Louise Neckers lysande begåvning skapade ingen villig adept för det metodiska, pedantiskt smått sedda och utstakade tillägnande av kunskaper, som hennes mor såg som idealet. Hennes lidelsefulla natur lät sig icke dämpas ned, såsom M:me Necker önskat och avsett. Ihärdigt arbetsam och behärskad i känslouttryck blev dottern icke.

Bestämmande för livet voro likvisst intrycken från föräldrahemmet och dess miljö. När lilla Germaine satt på en

låg taburet bredvid sin mor, uppmärksamt lyssnande till de vuxnas samtal om ämnen, som lågo vida över hennes år, förberedde hon sig omedvetet för sitt kommande liv. Ännu icke halv vuxen var hon icke blott leksak för utan behandlades med intellektuellt galanteri av de främsta notabiliteterna i moderns salong. Hon bildade i denna salong sina föreställningar om formen för inflytande på andra och formen för berömmelse. Behovet av ett direkt tankeutbyte, behovet att tala i en krets av människor blev för den vuxna kvinnan ett livsbehov. Hennes förmåga att tala utvecklades till fulländning och förblev likväl spontan, en inspirerad konstutövning. Endast genom att göra Corinne till konstnärinna — skaldinna och impro-

visatris — kunde M:me de Staël förläna henne en värdig motsvarighet till vad samtalandet var för henne själv.

Idealet av en livsfullande kärlek i äktenskapet, en kärlek, som på en gång var känslans tjusning och viljans riktning, var Germaine Neckers moderneary, som hon aldrig släppte ur händerna. Äktenskapet med Staël var för henne en långt kännbarare olycka än det skulle ha blivit, om hon icke till den grad, som hon gjorde, hade drömt sig kärleken i äktenskapets form. Kärleken fortfor hon att söka, med ett lidelsefullt och varje gång på nytt gäckat helhetskrav. Varaktigt resignera kunde hon icke. Det var icke ensamt hennes temperament utan temperamentet i förening med ett med lidelse omfattat kärleksideal, som drev henne fram på den slingrande känslöväg, där hon famlade och tog miste, sveks och led. Få av Rousseaus lärjungar ha med så redbart hjärta förgudat känslan. Från en verkligt lycklig kärlek var hon som redan bunden utestängd, och föremål valde hon illa. Den unga M:me de Staël var lätt intagen av det intellektuellt briljanta även hos en svag och splittrad karaktär. Hennes hängivenhet för en man som Benjamin Constant måste bli ett bortkastat självoffer. När hon genom Staëls död blev fri, var ingendera, varken hon eller Benjamin Constant, angelägen att binda sig vid den andra.

Den verkligt märklige hjälten i M:me de Staëls egen livsroman är ingen av dem, som Paris'skandalkrönikörer — av de mest skilda politiska skolor — sysselsatte sig med och fingo stoff av. Madame de Staël, som alltid ansett bristen på yttre skönhet ödesdigert betydelsefull

för en kvinna och för egen del — som vi nu tycka alltför ödmjukt — lidit av svårigheten eller omöjligheten att med intellektuella företräden uppväga den bristen, vann i sin medelålder vid första blicken en ung man knappt mer än hälften så gammal som hon. Den unge Rocca ägde den känslighet, som hon förgäves sökt men ej funnit hos ordets hjältar, hos de ombytliga, i grunden kalla stämmingsmänniskorna av en Benjamin Constants typ. Hos Rocca fann hon den hela hängivenhet hon längtat efter, och den ägnades hennes personlighet sådan den utvecklats av livet. Förhållandet mellan dem motsvarade icke M:me de Staëls från traditionen kritiklöst upptagna schema. En "beskyddare" fick hon verkligen nu för första gången. Men av hänsyn för världens dom om det omaka giftermålet — efter alla föregående historier — fordrade M:me de Staël att giftermålet skulle hållas hemligt. Rocca älskade henne nog för att finna sig i den ömtåliga ställning, vari denna hennes människofrukta försatte honom.

Som yngre tog M:me de Staël i anmärkningsvärd grad miste om sin egen personlighets vidd och sina lyckomöjligheter. Det var icke med några drömmar om en berömmelse lik den hon sedan verkligen vann, som hon startade i livet och i litteraturen. Ännu mindre rymdes i hennes medvetande några reformtankar angående kvinnans ställning i det hela i släkt med hennes engelska samtidas, Mary Wollstonecrafts. I sina tidigare skrifter upprepar hon gång på gång, att lyckan i ett lyckligt äktenskap allena är kvinnans lycka. Den lyckoidol, som var M:me de Staëls, var samman-

satt av det passionerade i Rousseaus Héloïse och det trofast ömma i det förhållande hon sett råda mellan hennes egna föräldrar. Förmånen av en självständig intellektualitet, lyckan att sträva för samfällida ideella mål rymdes icke i de trångt individualistiska kvinnlighetsföreställningar, som behärskade henne. Om måttfullhet och harmonisk jämvikt äro utmärkande för "kvinnligheten", så var M:me de Staël till läggning och uppträdande för visso en av de minst "kvinnliga" bland berömda kvinnor. Men disharmonisk blev hon dock mindre genom sitt temperament i och för sig än genom missförhållandet mellan hennes överlägsna själskrafter och rollen av en blott salongens Pythia. Icke en alltför stor utan en alltför småttskuren ärelystnad är vad man kunde ha att förebrå henne. Hemmets familjekult och hennes egen Rousseaudyrkan i förening gjorde henne till en alltför villig eftersägerska.

När Napoleon avstängde M:me de Staël från Paris, blev denna långvariga förvisning av den största betydelse för hennes utveckling både litterärt och personligt. Som politisk skriftställare hade hon väl uppträtt långt förut, och ännu tidigare hade hon under revolutionshändelserna kommit i den mest personliga beröring med dagshändelserna — den första dagen för septembermorden var hon mitt ibland pikmännen och nära att bli deras offer. Godhjärtad, högsinnad och hjälpsam hade hon varit före den av Napoleon henne påtvungna långa landsflykten. Men i fördjupande och mognande verkan på henne var Napoleons förföljelse av större betydelse än revolutionens mest skakande hän-

delser. Genom en av livets icke så sällsynta omkastningar gav Napoleon, som icke kunde tåla någon opposition och icke heller kunde tåla en politiserande kvinna, genom sina förföljelseåtgärder M:me de Staël anledning att verkligen bli en politisk och litterär personlighet i större stil och få ett högre plan än hennes dittills trots allt för mycket av salongen begränsade horisont tillåtit henne att bli.

M:me de Staël reser till Tyskland, studerar dess litteratur och gör personlig bekantskap med dess stormän. Hon skriver en bok om Tyskland. Att den berömmar fiendelandet och tiger om Frankrikes store kejsare är majestätsbrott, och den redan tryckta upplagan blir brutalt förintad.

Napoleon bespejar i Schweiz M:me de Staëls dagliga omgivning och hans arm når de vänner, som våga besöka henne. Hon flyr med sina barn i första giftet och sin unge make och besöker i egen diplomatisk mission, företrädande intet parti, Europas mest avlägsna länder, Ryssland och Sverge.

När M:me de Staël som yngre skrev boken om passionernas inflytande, tillskrev hon ej kvinnan någon annan form av ärelystnad än fåfånga. "Talang" hos en kvinna var för henne blott en salongsprydnad att göra sig vacker med — så vitt det lyckades. Hon ägde större gåvor än hon trodde och blev mer än hon önskade eller tänkte.

Madame de Staël uppnådde endast sitt femtiondeförsta år, men hon hade både genom egen livsintensitet och genomyttre händelser och inre omvälvningar omkring henne upplevat så mycket, att man

förvånas var gång man sammanställer födelse- och dödsår: 1766—1817. Å andra sidan konstaterar man ju i hennes skrifter hur ung hon ännu i det sista är i sin av

Napoleons cesarism lika väl som av revolutionens skräcktid obrutna ljusa tro på frihet och rätt, på folkens framtid.

HILMA BORELIUS.

Amerikanskt ridderskap.

Jag behöver en världsomfamning och att låta de tankar som länge rört sig inom mig komma till klarare liv "skriver Fredrika Bremer sommaren 1849 då hon bestämt sig för Amerikaresan. Hon får också världsomfamningen. Till mötes strömmar henne Amerikas friska, starka liv i de många grupper av skilda människor hon kommer i nära och givande kontakt med. Det är nya Englands intellektuellt förnäma krets med Emersons lysande centralfigur framom de andras, det är nya sociala idéers bärare med sina djärva försök att från grunden bygga upp ett nytt samhälle, det är professorer och lärda, societetsmän, politiker, sydstatsslavägare, i eggande och brokig blandning. Till sist också representanter för den modiga och ihärdiga falang, som med William Lloyd Garrison och Wendell Phillips främst i sina led vigde sina krafter åt neger-slaveriets bekämpande, ett "american chivalry", som inte tillät en fläck som denna på nationens sköld.

Benämningen — "american chivalry" — är en av abolitionisternas historio-biografer, Mrs Lillie Buffum Chace Wymans. Hon har kvalifikationer för att tala om detta amerikanska ridderskap, som kände skammen bränna över att Amerika tillät slavhandels skändliga trafik och intill risken av sin egen

personligasäkerhet stod upp för negrernas rättigheter att erkännas som människor och som fria. Dotterdotter till Arnold Buffum, en av de tolv stiftarna och ordföranden i den första antislaveriföreningen i Nya England, har hon genom muntlig tradition och nedärvd flammande indignation över neger-slaveriet till skänks vad som fordras för att göra historia av 30-, 40- och 50-talets abolitionistiska rörelse i Amerika. *American chivalry* är titeln på en av hennes böcker, en samling biografiska essayer över Wendell Phillips, Parker Pillsbury, Stephen och Abby Kelley Foster, Sojourner Truth och således en etikettering, som hon anser tillkomma dessa modiga kämpar för saken.

Men det är ännu några till, som hon tar med som "american chivalry". Det är Arnold Buffums båda döttrar, Elizabeth Buffum Chace och Rebecca Buffum Spring, den förra Mrs Wymans egen mor, den senare Fredrika Bremers egen Rebecca Spring. Detta är det som drar cirkeln tillbaka kring Fredrika Bremer. Till hennes närmaste vänskrets i Amerika sluter sig en av dem, som genom familjetraditioner och egna böjelser tillhörde de ridderliga män och kvinnor, som icke gävo sig ro förrän rättfärdighet blivit skipad i slavfrågan. Åt den svenska

läsaren ger American chivalry därför en särskild kompletterande uppfattning av det kampfyllt rika liv, som brytande sig i olika riktningar och med mer och mindre upphöjda mål mötte Fredrika Bremer på andra sidan Atlanten och gav henne starka och fruktbara impulser.

Om American chivalry härigenom har ett speciellt intresse för oss och man med ett särskilt nöje betraktar den livfulla och intagande bild, som Mrs Wyman där tecknar av Rebecca Spring, är det ännu en annan av hennes böcker som begär vår uppmärksamhet. I American chivalry ger hon som redan nämnts en teckning av sin mor, Rebeccas äldre syster, Elizabeth Buffum Chace. Den korta essayns begränsande ram gav dock icke rum nog åt denna enkeltstora, amerikanskt säregna gestalt. I en biografi på två volymer, utgiven 1914, har dottern kunnat få med hela hennes verksamma och rika liv, och därför, med full rätt, kunnat i dedikationen av sin bok om Elizabeth Buffum Chace kalla den en "study of reforms and of New England life during the complete cycle of the nineteenth century". Så vitt omspännande var Elizabeth Buffum Chaces intressen och strävanden och så lång var hennes arbetsfyllda levnad. När hon i december 1899 gick bort i en ålder av 93 år hade hon icke bakom sig någon tidsperiod av verklig avslappning, nästan in i det allra sista var hon med i intresset för det hon under sitt långa liv verkat för.

Elizabeth Buffum Chace har rätt att nämnas som tillhörig Amerikas ridderskap. Utgången ur en gammal kväkar-släkt i Rhode Island, visserligen med anor

från George Fox' tid men levande enkla farmares liv, var hennes sociala position anspråkslös nog och hennes mans ställning som kvarnägare och handlande i och för sig inget steg upp för på den sociala rangskalan. Genom sin personlighet blev hon dock, liksom fadern och andra av hennes närmaste, exponenten av något betydande och särskilt, som tog sin egen plats och efter hand också fick den yttre världsliga gradering, som annars endast tillkommer de av födseln socialt privilegierade. Från den enkla, kväkarklädda och lantligt uppfostrade unga flickan är det en lång väg till den ståtliga gamla damen, som ger söndagsmottagningar i sin villa i Vianno, där personer av betydenhet aldrig försumma att avlägga besök och där dagens alla spörsmål komma under debatt. Hon har blivit en av dem som man söker, vars omdömen man böjer sig för och vars ord ha betydelse även vid allmänna frågor avgörande.

Slaverikampen var Elizabeth Buffums första stora livssak. Hennes och hennes mans hus i Fall River var en av dessa tillflyktsorter, dit man visste att en flyktande neger kunde skickas, tills det hunnit ordnas med hans vidare förflyttande. I hennes hem höllos flera av mötena, när frågan kom upp om bildandet av en kvinnornas antislaveriförening, och sedan denna kommit till stånd, var hon ytterligt verksam inom densamma, som ordförande vid offentliga möten, som ivrig namninsamlare för petitioner och opinionsyttringar och i det direkta arbetet för att förbättra negrernas förhållanden på orten.

Med de kända ledarna av antislaveri-

rörelsen kom hongivetvis i intim kontakt. William Lloyd Garrison var i den närmaste vänskap förbunden med henne och hennes familj, Wendell Phillips, Parker Pillsbury, makarna Foster, Frederick Douglass och Sojourner Truth — dessa två oförgätliga representanter för den förslavade rasen, vars befrielse man arbetade för — och ännu andra, för många att här nämnas, voro gäster hennes hus, och med dem alla stod hon i trägen korrespondens för sakens skull. Det är märkliga brev från och till Elizabeth Buffum Chace, som biografen kunnat bilägga sin minnesteckning, historiska dokument av oskattbart värde. Endast genom sammanställningen av dessa blir den oförtröttade, modiga kamp som dessa män och kvinnor förde, levandegjord. Den djupa indignationen och sorgen över den orättfärdighet deras land bedrev och som hos dem var motorn för deras uppträdande blottas i sin ursprungligaste och mest gripande form.

Var det Abby Kelley Fosters berättelse om hur hon blivit hånad och förolämpad, när hon talade på antislaverimötena, därför att hon var kvinna, var det minnet av tårarna, som stego upp i de modiga ögon, som utan att blinka mött den brutala och rasande pöbelns hotfulla anlopp, som hos Elizabeth Buffum skapade viljan att taga upp striden även för kvinnornas undanhållna rättigheter? Den vägen har ju mer än en av kvinnorörelsens kämpar gått i Amerika. Hur därmed än förhöll sig, Elizabeth Buffum gick i bräsch även i denna strid. Hon var då inte ung längre, men hennes några och sextio år hindrade henne ej

från aktivt arbete för saken. När Nya Englands kvinnorösträttsförening 1868 bildades i Boston, var hon en av de representanter från Rhode Island, som voro med om mötet och beslutet, och vid hemkomsten tog hon omedelbart itu med arbetet att få en lokalavdelning för Rhode Island. Husagitationen var redan då ett av sätten man begagnade sig av, och i sällskap med Paulina Wright Davis gick Mrs Chace ur hus och i hus på Rhode Island, samlade underskrifter för ett upprop och agiterande upp intresset för saken. Föreningen kom snart nog till stånd, och från 1870 till sin död 1899 satt Mrs Chace som föreningens ordförande. En avsägelse, som hon skickade in fyra år före sin död, ville man ej veta av, brev kom från Susan B. Anthony, att man måste få behålla Elizabeth Buffum Chaces namn i spetsen för föreningen, och vid ett hållet möte omvaldes Mrs Chace. Föreningen beslöt "that as long as she lived the great name of Elizabeth Buffum Chace should be inscribed on the records as that of their leader". En vice ordförande tog dock från denna tid den egentliga arbetsbördan från hennes skuldror.

Susan B. Anthony, Lucy Stone, Julia Ward Howe blevo i arbetet för det gemensamma målet hennes personligt tillgivna vänner. Även i fredssträvanden möttes hon och Mrs Howe; det är till henne Mrs Howe vänder sig i en stund av nedslagenhet över den 1876 i Philadelphia hållna fredskonferensen med bön om hjälp att organisera en ny och bättre fredsförening, "en verkligt internationell". Många skäl, av yttre och enskild natur, hindrade planens genomförande. Mrs

Chaces namn var dock det, som Julia Ward Howe fann vara av främsta betydelse för tankens realiserande.

Att kvinnorna behövas med vid ordnandet och övervakandet av en mängd samhällliga institutioner hade Elizabeth Buffum Chace tidigt kommit på det klara med. Sitt stora intresse gav hon åt förhållandena vid fångelserna och korrektionsanstalterna, och hon påverkade oförtröttat myndigheterna i Providence — som blivit hennes hemvist — att utnämna kvinnliga fängelseinspektörer och taga kvinnor med i fattigvårdsstyrelser och skolråd. En särskild "Woman's Board of Lady Visitors" för straff- och korrektionsanstalter kom också till stånd med Mrs Chace som första och självskrivna medlemmen av densamma. Som den inte bekläddes med den myndighet, som Mrs Chace ansåg böra tillkomma den, arbetade hon emellertid oförtröttat vidare för att på detta fält förvärva åt kvinnorna den ställning hon ansåg de borde intaga, både av respekt för dem själva och på grund av det verkliga gagn de först då skulle kunna göra.

Vad som här anförts ger endast en skildring av Elizabeth Buffums verk samma liv. Mrs Wymans bok ger en hel och levande bild av en klok, god och stark kvinna, som ur små och trånga förhållanden, ursprungligen bunden inom kväkarföreställningarnas gräns, gick fram till personlig frihet under oförtröttad kamp för rättfärdighet i allt. De snäva föreställningarna föll av henne som en förbrukad klädnad, strid betydde

detta icke för henne, lika litet som hennes abolitionistiska strävanden, som ställde henne i revolt med lag och myndigheter, framgingo ur grubbel och oro. Hon hade en förmåga att lugnt se sin väg och sedan gå den. Kanske gjorde detta henne i någon mån oförstående av andra och andras meningar, hon hade icke gärna någon gemenskap annat än med meningsfränder. Dock, för alla som ville reformer hade hon respekt och tolerans, även om deras strävanden ej sammanföll med hennes. De försökte ju att "göra världen bättre", och det var nog för henne. Men den "vanliga", stillastående världen hade hon intet fördrag med.

Elizabeth Buffum Chace sådan hon i denna biografi står fram i skaran av andra viljestarka, nobla och sig själva för en storsak offrande män och kvinnor är något av detta sällsynt helgjutna som livet inte så värst ofta presterar. Starkt lokalfärgat amerikansk som hon är i sin långa levnads kamp för ett allmänt-humanitärt mål, erkännandet av människorättigheter för alla, neger som kvinna, har Elizabeth Buffum ett särskilt kulturintresse. Hon är representanten för detta »american chivalry», för detta slag av vidseende, modigt vissa reformkämpar i den Nya Världen, som en gång fyllde Fredrika Bremers sinne med så mycken glädje och vilkas bild ännu kan inge en förtvivlansfrestad nutidsmänniska tro på att det finns väg framåt och uppåt.

ELLEN KLEMAN.

Notiser från bokvärlden.

Några dikter av *Jeanna Oterdahl*. Andra upplagan. Ernst Bauers förlag 1917.

När en diktsamling efter ett år upplever en ny upplaga, är det ett säkert tecken till att den fyller ett behov. Och det är mycket förklarligt, att just Jeanna Oterdahls dikter haft denna sällsynta upplevelse. Det område deras författare överspannar är begränsat, det är "bara" barnens, naturens och religiositetens värld — i grund och botten en och densamma — men det är ju den enklaste och omedelbaraste av världar, dit vi alla längta från stenlagda gator. Det är delvis ur en uppfostrargärning, som hennes dikt framvuxit, och denna hennes första uppgift har visat sig kunna ge dikten ett innehåll, varom man har föga aning i de konstnärskretsar, där man inbillar sig, att lärarkallet är det mest prosaiska av alla. Någon enda gång sticker verkligen en pekpinne fram och understryker en smula i onödan betydelsen av den bild man helst velat i fred få undra på, men detta gäller egentligen endast några av de i slutet sammanförda sånger, där förf. vågat sig på den svåraste av alla uppgifter för en diktare: att i modern poesi omsätta religiösa tankar.

Moderna målare och skulptörer misslyckas vanligen — icke av brist på konstnärlig, men av brist på religiös originalitet — när de ge sig in på dylika ämnen, och vad diktningen angår, gäller det visst ännu som regel, att psalmen inte betraktas som poesi i bildade kretsar. Denna allmänhetens brist på uppfattning kan måhända ha sin hämmande inverkan även på de verkligen religiöst fullödiga diktarnaturerna och göra dem skygga för att helt smälta in sin religiösa föreställningsvärld i den poetiska bild, som föresvävar dem. Detta gäller sär-

skilt den andra av de böner, som vi i diktsamlingen finna under rubriken "Andakt." Men just i samma cykel finna vi också något av samlingens bästa poesi, där förf. visar sig kunna behärska så olikartade psalmtoner, som den Wallinska och den i Sverige så sällsynta Grundtvigska. Man jämföre följande högtidliga:

När dina händer livets fuga spela,
låt ock min ton få klinga i det hela,
bland dem som strömma,
Gud, ur ditt väsens stora harmoni! —

med ettsådant stycke enkel barnlyrik som

Du käre Gud Fader i himmelrik,
å, låt mig få se av din mantelflik
en endaste strimma, en enda tråd
av din klädnads gyllene våd!

Sådana dikter, som dessa visa, att Jeanna Oterdahl hör till de få, som ha förutsättningar att kunna skapa diktens uttryck åt nutidsmänniskans religiösa tankar.

Hon har också möjligheter för den i vår svenska dikt rätt sällsynta genre, som kallas "poetisk berättelse", såsom vi finna av "Mästaren och barnet", "Ensam på kyrkogården" och den enda av världskriget inspirerade dikten i samlingen, "Brev från en mor", som genom sin fart och kraft sticker av från de övriga dikterna. Möjligen skulle dock därmed kunna jämföras den starka friversen i "Sous le casque", den enda direkt erotiska dikten i samlingen. Med en förvånande frimodighet lyfter förf. här, liksom sin hjälte, på visiret, och det diktaranlete, som för ett ögonblick skymtar, är icke blekt, som man skulle väntat sig det, att döma av den sordin hon eljest lägger på sin känsla, som tycks ha starkare toner för det moderliga än för det erotiska.

Vackrast är den medvetna, starka, intellektuellt som etiskt bärande modersömheten uttryckt i poemet "Till en sextonåring", vars titel dock synes mig i någon mån missvisande — den borde helt enkelt ha ersatts av ett flicknamn. Det är inga "råd till min kära dotter", det är en nutidens kvinna, modern-kamraten, som — både bokstavigt och andligt — orkar följa sin flicka på fjällstigarna:

Jag vill ej värna dig för dåd och dust,
för tvivlets ve och gäckad lyckas sveda.
Jag unnar dig en dag av kamp och lust —

Betecknande nog är också modersömheten det starkaste inslaget i den erotik, som tar sig ett skyggt och dämpat uttryck i "Vaggvisa för ett stort barn". Liksom den första dikten i ett enda anslag fångar vårstämningens bävande helgd, så ligger det över "Vaggvisan" något av "den skogens djupa aftonstillhet", som Jeanna Oterdahl på ett annat ställe ber om:

Du är trött! Jag vill vara den svala hand,
som kylar din brännande panna — — —

Närbesläktad med dessa båda dikter, men, som det tyckes mig, konstnärligt högst inom hela samlingen, står "Pagens visa" — han, vars lott är att "aldrig varsnas" och "aldrig vinkas uturflocken":

Men om en mulen stund en ljusning
ditt öga fröjdar, skir och svag,
och om av friska löv en susning
ditt öra når en vinterdag,
om vägen, där du ensam vankar,
står höljd i blommor utan tagg,
med kalken fylld av morgondagg,
min drottning — det är mina tankar!

Och vissheten att, om också blott i tystnadens rike, kunna göra något för den utkorade fyllerpagen med dämpat jubel — quand même:

Ännu mig väntar livets brottnings
med kamplust och med segerglöd — —

Rätt så ty, som det heter i en annan dikt:

I natt ha körsbärsträden gått i blom,
och tusenden av unga möjligheter
till julitidens röda rikedom
stå vita mot en hög och drömlä eter.

Almqvist kallade ju sin mor: "du vandrande sonderling i alla tysta skogar", och Jeanna Oterdahls diktargestalt har något av samma kynne. Men den skald, som har sådana röstresurser, som i obehagade ögonblick förrådas av denna även till utstyrseln förnäma och diskreta lilla diktsamling — den har icke rätt att begrava dem i "die Waldeinsamkeit".

LYDIA WAHLSTRÖM.

Aktuella kvinnofrågor. Under denna titel föreligger nu i bokform de föredrag som vid Nordiska kvinnosakskonferensen i Stockholm 10—11 november förlidet år höllas. De berörda frågorna voro som bekant Kvinnorna och höjandet av det husliga arbetet och Värdesättning av kvinnoarbetet, och det är de uttalanden som häri gjordes av delegeraderna från samtliga av de vid konferensen representerade länderna, som nu publicerats. Boken, som utkommit på Svenska Andelsförlaget, betingar i bokhandeln ett pris av kr. 2.25, men ett begränsat antal exemplar kan erhållas på Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, till ett pris av kr. 1.75.

Insända böcker.

Wahlström & Widstrand: **Det demokratiska statsskicket.** Jämförande politiska studier av Karl Staaff. Efter författarens manuskriptutgivna av Nils Edén och Erik Staaff. I o. II. — **Flickor som man ej bör gifta sig med.** Varningar och vinkar av Reinh. Gerling. — **Ät med förstånd.** En bok om kroppsnäringen av doktor Adolf Reitz. — **Om sockersjuka** av Georg Engstrand. Med förord av I. Hedenius.

Fredrika-Bremer- Förbundets Kvinnliga Högre Yrkesskola

börjar hösten 1917 sin verksamhet med två kurser i *beklädnadsyrket*.

Högre kursen, minst ettårig, avser att utbilda kvinnliga arbetsledare och yrkesskoleläraryrinnor. En ateljé, där yrkesträning för inträde i den högre kursen kan förvärfvas, står i samband med skolan.

Lägre kursen, tvåårig, avsedd för kvinnlig ungdom med högre allmänbildning, meddelar grundläggande yrkesundervisning i klänningssömnad och andra grenar av sömnadsyrket.

Anmälan till kurserna före 20 sept. till Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Klarabergsgatan 48, Stockholm C., där prospekt erhålles och förfrågningar besvaras.

Nya böcker och skrifter

utkomna på

**Evang. Fosterlands-stiftelsens
Förlags-Expedition,
Stockholm 3.**

Den goda delen. Fjorton predikningar av *Alb. G. Lunde*. Häft. 2:50, klotb. 3:25.

På fast grund. Några ungdomsföredrag av kyrkoherde *Frans Johansson*. Häft. 50 öre, kart. 90 öre.

Vad är livet? Berättelse för de unga av *Märta Lagerfelt*. Häft. 45 öre.

I samaritens spår. En dag i missionens sjukhus i Bellesa. Av doktor *N. de Pertis*. Missionsskrift nr 44. Häft. 40 öre.

Det är Guds vilja eller Varför skola vi arbeta för sjömansmissionen? Av kontraktsprostén *Joh:s Neander*. Häft. 20 öre.

Vad bör världskrigets hem-sökelse lära svenskarna? Allvarsord till Sveriges folk av professor *W. Rudin*. Pris 8 öre.

Rikets nöd — folkets synd. Botdagspredikan 1917 i Danderyds kyrka av kyrkoherde *Anders Hagardt*. Pris 10 öre.

Den borttappade penningen. Föredrag av sjömanspastor *E. Sundqvist*. Pris 8 öre.

Annonser för HERTHA

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström

Rikstel. 9783

31 ÖSTERMALMSGATAN 31

Rikstel. 9783

Anna Bengtsons Kappaffär

KULLAGATAN 21, HÄLSINGBORG. — RIKS TEL. 12 45 & 32 45.

REKOMMENDERAS

Kostym- och Kapptyger. Stort urval. Beställningar emottages.

✓ Innehåll: ✓

Staten, modern och barnet.

Den gamla tiden — och den nya tidens inbrott för Kinas
kvinnor. Av *Ingeborg Wikander.*

Kringblick.

Madame de Staël. Av *Hilma Borelius.*

Amerikanskt ridderskap. Av *Ellen Kleman.*

Notiser från bokvärlden.

För kapitalister, särskilt fruntimmer har det länge varit ett önskningsmål att kunna överlämna värden av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning (Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10—4.)

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under 2 kr.